
ADVIES

Ontwerp van Milieuovereenkomst betreffende de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor afgedankte matrassen

Aanvrager	Minister Alain Maron
Aanvraag ontvangen op	19-04-23
Advies aangenomen door de Raad voor het Leefmilieu op	23-05-23

Vooraf

Op 19/04/2023 werd de Raad voor het Leefmilieu (hierna “de Raad”) gevat door een adviesaanvraag vanwege de Regering betreffende het ontwerp van Milieuovereenkomst betreffende de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor afgedankte matrassen.

Op 23 juni 2022 heeft de regering in 3de en laatste lezing de wijziging van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 1 december 2016 betreffende het afvalbeheer (Brudalex 2.0) aangenomen, waarbij een Uitgebreide ProducentenVerantwoordelijkheid (UPV) wordt ingevoerd voor matrassen, zoals in de 2 andere gewesten. De UPV voert een systeem in om de milieu-impact van deze volumineuze stroom te verminderen, om selectieve inzameling en recycling te stimuleren, en voorziet in alternatieven die voortvloeien uit de toepassing van de beginselen van de circulaire economie bij het beheer van deze stroom, zoals eco-design en hergebruik. De UPV voorziet ook het dekken van de kosten van inzameling en verwerking.

Ter uitvoering hiervan wordt een milieubeleids overeenkomst (MBO) afgesloten tussen de producenten en het gewest, waarbij een mandaat wordt gegeven aan Valumat (het beheersorgaan voor matrassen dat de producenten vertegenwoordigt bij de uitvoering van hun UPV-verplichtingen) een mandaat te geven om een milieubijdrage te heffen op in de handel gebrachte matrassen (als dekking van inzamel- en verwerkingskosten). Deze MBO zal echter ooit worden vervangen door een Erkenning voor het beheersorgaan, wat de gewenste optie lijkt te zijn na de inwerkingtreding van het Interregionaal Samenwerkingsakkoord UPV - Zwerfvuil. Dit samenwerkingsakkoord is in eerste lezing goedgekeurd door de Brusselse Hoofdstedelijk Regering op 1/12/2022 en beoogt onder andere een geharmoniseerd interregionaal kader voor bestaande en toekomstige UPV's tot stand te brengen. Op middellange termijn zullen de drie gewesten specifiek een uitvoerend samenwerkingakkoord inzake matrassen bespreken om de meer technische aspecten in verband met afgedankte matrassen op interregionaal niveau te harmoniseren.

De MBO is het resultaat van onderhandeling tussen de Regering, Leefmilieu Brussel en Valumat, en vult de bepalingen van de Brudalex aan op een meer gedetailleerde en technische wijze. De ontwerp tekst is sterk geïnspireerd op de teksten van kracht in de andere regio's, met enkele specifieke kenmerken die zijn aangepast aan de Brusselse context en behoeften. Daarnaast dient Valumat ook overeenkomsten af te sluiten met Net Brussel, de inzamelaars, de verenigingen van sociale economie en de ontmantelaars. De minimelementen van deze overeenkomsten zijn ook opgenomen in de MBO.

Advies

1. Algemene beschouwingen

De Raad is ingenomen met een verbetering van de UPV voor matrassen in Brussel. Het is van belang dat afgedankte matrassen zoveel mogelijk hun weg terugvinden naar hergebruik en recyclage.

De Raad is van mening dat er meerdere gratis inleverkanalen voor matrassen dienen te bestaan om hergebruik en recyclage van matrassen te bevorderen; en sluikestorten tegen te gaan. Deze omvatten o.a. afgifte in (mobiele) inzamelpunten voor hergebruik of recyclage, recyclageparken, afgifte bij

handelaars en selectieve ophaling aan huis die in dit MBO allen aan bod komen. Bijgevolg acht **de Raad** dat niet enkel de afgifte in het containerpark kosteloos moet zijn voor de consument, maar dat de kosteloosheid ook moet gelden voor de andere, voornoemde inleverkanalen. Financiële barrières voor de consument voor hergebruik en recyclage moeten worden weggewerkt.

De Raad is voorstander van een eerste screening voor elke ingezamelde matras, zodat kan worden bepaald of ze voor hergebruik al dan niet recyclage bestemd zijn. Momenteel lijken de ketens voor inzameling voor hergebruik en inzameling voor recyclage gescheiden in dit MBO. Hierdoor zullen veel matrassen die hergebruikt kunnen worden terechtkomen in de recyclageketen, terwijl de hiërarchie van afval duidelijk hergebruik boven recyclage stelt.

Tegelijkertijd stelt **de Raad** zich vragen bij de voorwaarden voor hergebruik van een matras. Is het advies van Brussel Leefmilieu voldoende om de veiligheid (op vlak van hygiëne) te garanderen?

De Raad acht een eco-bijdrage die volledig door de consument wordt gedragen niet wenselijk. Er moet een transparante verdeling zijn tussen de verschillende actoren in de keten: van producent, invoerder, handelaar tot consument. Bijgevolg is **de Raad** van oordeel dat het beheerorganisme Valumat geen onbeperkte reserves zou mogen opbouwen en steunt **de Raad** de financiële plafonds die dit MBO aanlegt voor de uitvoering van haar taken.

Verder wenst **de Raad** te zien hoeveel de heffingen naargelang het type matras zal bedragen in Brussel en in welke mate ze aan de consument worden doorgerekend.

De Raad stelt vast dat er minimale inzamelingspercentages, recyclagepercentages en hergebruiksdoelstellingen worden voorgesteld. (zie bijlage 1). Het inzamelingspercentage en de recyclagedoelstelling worden in % gegeven, maar minimaal hergebruik wordt in absolute cijfers gegeven (aantal matrassen). Het lijkt ons makkelijker ter onderlinge vergelijking om zowel hergebruik en recyclage in % van de ingezamelde matrassen te bekijken. Zo kunnen de fracties beter vergeleken worden.

2. Artikelsgewijze beschouwingen

Hoofdstuk 2 Preventie – Art. 5

De Raad roept op om ter creatie van het beoogde matraslabel in dialoog te treden met reeds bestaande labels op EU niveau (e.g. EU ecolabel voor matrassen), of het label te stroomlijnen met de verschillende EU landen. Ook andere afstemming met reeds bestaande labels¹, zijn nuttig. Er moet nagedacht worden over een eenheidsdesign van labels voor matrassen.

De Raad is van oordeel dat de werkgroep “Design for Circularity” moet worden uitgebreid met wetenschappelijke experts en academici (vb. proffen aan ingenieursfaculteiten en/of -materiaaldeskundigen) om een grotere expertise te verkrijgen. **De Raad** stelt zich vragen bij de reikwijdte van de richtlijnen die door deze werkgroep zullen opgesteld worden. Zullen deze kunnen worden afgedwongen bij de producenten die een toetredingsovereenkomst hebben afgesloten?

De Raad vraagt zich af op basis van welke informatie de doelstellingen voor het aandeel van de op de markt gebrachte matrassen die voldoen aan de richtlijnen (25% - 50% - 90%) werden opgesteld? Zijn

¹<https://www.test-aankoop.be/familie-prive/supermarkten/dossier/logos-op-verpakkingen-duidelijke-taal>; https://gidsvoorduurzameaankopen.be/sites/default/files/content/download/files/fi_matrassen_nl.pdf

er huidige cijfers over de % inzameling, recyclage en hergebruik waarmee de doelstellingen vergeleken kunnen worden? Daarnaast vraagt **de Raad** zich ook af wat de sancties zijn indien deze streefcijfers niet gehaald worden.

Hoofdstuk 3 Voorbereiding voor hergebruik - Art 6. § 7

De Raad merkt op dat momenteel de minimale doelstellingen voor recyclage in % van de ingezamelde matrassen (% van de ingezamelde massa aan matrassen) wordt aangehaald, terwijl men de minimale doelstellingen voor hergebruik in absolute cijfers bekijkt (aantal matrassen) (zie bijlage 1). Het zou wenselijk en informatief zijn beide indicatoren onderling te kunnen vergelijken. Daarom roept **de Raad** op om de doelstellingen voor hergebruik ook uit te drukken in % van de ingezamelde matrassen.

Hoofdstuk 4 Operationele modaliteiten – Art. 8

De Raad merkt op dat niet iedereen is in staat zijn matrassen naar een containerpark te vervoeren. Diverse maatschappelijke groepen verkeren in mobiliteit-armoede, waarbij deze groepen onderling sterk van elkaar verschillen. Personen verschillen dus in hun mogelijkheden om matrassen tot inzamelpunten te brengen. Deze kwetsbare groepen moeten niet economisch gestraft worden voor hun onvermogen de fysieke tocht te maken. Naast de gratis aflevering in containerparken stelt **de Raad** voor om een uitzonderingsregime op te zetten voor de ophaling van matrassen aan huis, waarbij dit ook steeds kosteloos zou zijn.

Hoofdstuk 4 Operationele modaliteiten – Art. 9

De Raad is van oordeel dat er meerdere inleverkanalen dienen te bestaan om hergebruik en recyclage te bevorderen. Gratis terugname door de handelaar is hier een onderdeel van. Het schrappen van een terugnameplicht wanneer handelaars informatie aanbieden legt de verantwoordelijkheid meer bij de consument, en dat kan potentieel voor meer slukstorten zorgen. Zoveel mogelijk kleinhandelaars zouden dus moeten deelnemen aan de inzameling van afgedankte matrassen, en dit zou op termijn de standaard kunnen worden voor alle handelaars. Het 1-op-1 principe is zeer begrijpbaar voor de consument en vereenvoudigt de procedure om een matras in te leveren. **De Raad** is dus ingenomen met Art. 9§ 3 waarin kleinhandelaars worden aangemoedigd om matrassen aan te nemen via een forfaitair bedrag. Het is noodzakelijk dat de consument een duidelijk overzicht geniet welke handelaars hieraan deelnemen, en welke niet.

Een terugnameplicht door de handelaar kan eveneens winsten opleveren voor het milieu. Als consumenten zelf hun oude matras inleveren bij de aankoop van een nieuwe matras bespaart dit op brandstoffen tijdens het vervoer van de matras. Een levertruck van de matrasverkoper kan bij een matraslevering de oude matras meenemen, of na zijn leveringen bij consumenten in de buurt passeren om hun oude matrassen op te pikken. Dit zorgt dat er efficiënter met brandstoffen wordt omgesprongen en reduceert de zogenaamde “empty runs”.

Hoofdstuk 6 Rol van het beheersorganisme – Art. 15

Volgens het principe van “vervuiler-betaler” meent **de Raad** dat de milieubijdrage niet integraal kan worden doorgerekend aan de consument, maar procentueel wordt verdeeld over alle actoren van de matrasketen. Het financieel plan zou dus aangepast moeten worden om dit te reflecteren.

Hoofdstuk 6 Rol van het beheersorganisme – Art. 16

De Raad acht een verdere en diepgaandere informatie van de consument noodzakelijk om preventie, hergebruik en recyclage te bevorderen. Informatiedeling moet zowel digitaal als fysiek beschikbaar blijven om de digitale kloof niet te vergroten.

De Raad merkt op dat het belangrijk is dat de consument weet waar hij terecht kan voor de inzameling van matrassen (voor zowel hergebruik als recyclage). Gezien het milieuvoordeel van hergebruik t.a.v. recyclage is beter voor het milieu dan recyclage, dient hergebruik in de communicatie ook duidelijk apart vermeld te worden, en waar mogelijk bevorderd. **De Raad** is dus ingenomen met art. 16. § 6 van deze MBO.

De Raad wijst er op dat onderliggende doelgroepen verschillen in hun mogelijkheden om matrassen tot inzamelpunten te brengen. Het is dus van belang om groepen in vervoersarmoede of groepen die hindernissen ondervinden bij het vervoer van matrassen te informeren over de voor hen mogelijke gratis inzamelkanalen en de mogelijkheden ter ondersteuning.

Hoofdstuk 6 Rol van het beheersorganisme – Art. 17

Het artikel 17 bevat het volgende: “In het kader van de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid verbindt het beheersorganisme zich ertoe om bij te dragen tot de sensibilisering van de consumenten om ze aan te zetten de afgedankte matrassen, zonder ze te vermengen met ander afval, naar de in artikel 8 genoemde inzamelpunten te brengen”.

De Raad stelt voor om het volgende toe te voegen aan het artikel: “Of deze thuis te laten ophalen door een bevoegde operator”.

*

*

*